

CATALUNYA SOCIAL

Any VIII. Núm. 394

Un any, 10 ptes. — Núm. solt, 20 cts.

15 de desembre 1928

PUBLICACIÓ
SETMANAL

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
DURAN I BAS, 11 - BARCELONA

APARTAT 1036
TELÉF. 17605

El corc del període nadalenc

Amb el començament de desembre ens arriba la sentor delitosa del Nadal. Els tons grisencs de la tardor, les negrors del mes de novembre, resten esvaïdes per les blaves tonalitats de la festa de la Puríssima, primera solemnitat del cicle nadalenc. Tot fa olor de Nadal ja en aquestes setmanes. I fins el to morat de l'Advent no ens priva de l'alegria de la proximitat del Nadó Diví, com si tots els esforços de la preparació, com si totes les penitències d'aquest sant temps, fossin colorejats per la llum suau i pura d'aquell gaudiós: *Rorate cæli desuper...* del profeta Isaïas.

I si per a l'ànima cristiana té aquest temps sentors inefables, que no pot comprendre íntimament qui no conegui el goig íntim dels deixebles de Crist, per a tothom té un raig d'alegria puríssima, de gaubança inexplicable, com si entre el cel boirós de desembre hi tragués guspira la llum clara del ple estiu. Com són bells i plens de realitat aquells versos del nostre Maragall sobre els núvols de Nadal en mig dels quals veia el nostre poeta la llum de la immortalitat!

Nadal és la base de les festes cristianes; Nadal és la més gran festa de família; Nadal és el recés espiritual de tots aquells qui, dissortats, esmaperduts pel desert del món, troben un xic de soplúig en aquests dies plens de sentit d'humanitat i plens de llum de divinitat. L'esperit més distret, de més pobra vida interior, sent bategar dintre seu, durant aquestes diades, un goig íntim, una llei de dolçor interior, un gaudi senzill i clar.

Què té, doncs, de particular que una solemnitat així requereixi una preparació majestuosa, una vigília mants dies anticipada? I és de veure com amb aquest motiu la ciutat i el camp es relacionen, i el segon porta els seus més escollits productes cap a la golafreria de la primera, i com els indiots decoren amb les seves crestes vermelles els nostres carrers i places, mentre les llamineries més delicades surten de la urbs cap a la vila i la muntanya. Un intercanvi de presents i de desig de felicitat i d'abrandament de satisfacció es produeix en aquest moment de l'any en què la Puríssima mostra radiant el mantell blau, Santa Llúcia obre

dolçament els ulls plens de claredats espirituals i Sant Tomàs desclou la porta de les diades més grans de l'any. La mainada aixeca palaus de suro i muntanyes d'escorça, semblant-los de pastors i reis, mentre les neules i els torrons formen aplecs imponents en les nostres rutilants pastisseries que semblen cascades d'or i de llum.

Una nota trista, però, destaca entre aquesta simfonia de colors i dins aquest concert d'alegries: la nota de la immoralitat d'aquesta rifa organitzada d'any en any per l'Estat, que ve a constituir el resum de les tres de cada mes, a part les nombroses extraordinàries amb motius ben distints.

Per què la rifa? Una alegria més, es dirà. Sí, una alegria més i una immoralitat més. Un esquer més per a la nostra tradicional imprevisió i poc afecte al treball; un somni més per als qui ho esperen tot de tothom menys del seu propi esforç; un seguit més d'illusos trencades per aquells a qui la vida normal per a guanyar el pa de cada dia els sembla una cosa insuportable; en el fons del fons, un joc d'atzar com un altre qualsevol, amb la circumstància agreujant d'ésser l'Estat el banquer, d'ésser l'Estat el qui el patrocina, l'organitza i en treu el producte.

No és cert que ja seria hora que aquesta immoralitat finís? No és veritat que, després de tants anys de predicar-hi en contra, ja seria arribada l'hora que el nostre Estat pensés en el mitjà de substitució de l'ingrés que aquesta combinació d'atzar pot significar per al pressupost? Fa anys i anys que es clama contra la rifa; i el vici de la mateixa, en lloc de baixar, puja com una onada que amenaça destruir moltes coses. Quants en coneixem nosaltres que llencen diners i més diners en mil participacions en la rifa! I un cop aficionats a aquesta combinació d'atzar, com no continuar durant l'any en la multitud que el propi Estat els ofereix?

Avui que hi ha un Govern que s'ha proposat acabar amb el joc en totes les seves formes, i seria molt demanar que arribés la seva acció fins a

aquesta rifa nacional, taca en nostres costums, font de vici per a molts, folia inexplicable fins per als més sensats? Seria molt demanar el que durant aquests dies rosats de la preparació del Nadal desaparegués aquesta taca que constitueix un cuc que corseca tantes alegries, que porta tants des-

enganys, que és font de vici per altres actuacions en el camp de les combinacions de l'atzar?

Així la joia del Nadal seria més pura encara; així el cel d'aquestes diades, de primavera dins l'hivern, brillaria damunt nosaltres amb atzur puríssim, amb llum sens màcula...

L'àvia

II

La compra dels llençols

No, encara no hi som. La Pona de can Sellés no és encara l'àvia de can Feliu; és la jove. Si no fa més que dos anys que es va casar amb l'hereu! Aquella casa de can Feliu feia llàstima de veure. Només cal dir que feia deu anys que no havia tingut mestressa. Ara fa poc, en casar l'hereu, es va emblanquinar l'entrada, el menjador i la cuina, es va pintar modestament la cambra del davant i es van posar vidres a les vidrieres de l'alcova, es van reforçar les portes de la casa i dels barris i va ésser comprada una mula jove. La Pona hi va portar una bona caixa de roba, si no amb randes sobreres, amb randes oportunes i escaients. Malviatge! Si en aquella casa el que hi feia falta eren llençols: amb mitja dotzena de bri no n'hi havia ni per a mudar-se. Era que a la casa no hi havia diners? Era que no hi havia hagut esma d'ençà de la mort de la darrera mestressa? La Pona pensava que devia ésser això darrer. Com podia ésser que no hi hagués diners a la casa si aquells homes eren tan intel·ligents i tan incansables treballadors?

I un dia va passar això: que la Pona féu veure al sogre i al marit els armaris buits de roba blanca, els va recordar que l'any passat, per la festa major, havien hagut d'enviar a can Sellés a què els deixessin roba de llit i alguna altra cosa casolana i que era de tota conveniència omplir els armaris de roba de durada. "Sí, noia, sí", li digué el sogre, "aquí tens la clau del calaix; veies, tu mateixa." Marit i muller anaren al calaix dels diners: allí hi havien dues unces i unes quantes peces de dos. Allò i quelques pesetes que guardava la Pona del seu negociet de les gallines, era tot el capital de la casa. Com podia ésser? Si ella hagués pensat això mai, mai no hauria badat boca. I no era difícil d'explicar. La guerra dels francesos havia deixat la casa sense un clau ni una porta. De fusta només havia quedat un mig quartà a un recó de golf. Caixa, llits, portes, tot havia anat a parar al foc per a escalfar els fredolics gabatxos! Tot això s'ho estaven mirant els de la casa, aixoplugats en una barraca de l'altra banda de la riera. Tots els estalvis de deu anys, fins el de 1825, se n'anaren en proveir de mobles i roba, però només que el que fos més precís. En set anys, fins el 1832, haurien pogut fer una mica de bossa, però el no haver-hi mestressa, morta del disgust, i el plet de la riera de sota la casa, s'ho havia menjat tot i encara havia portat algun deute que amb penes i treballs havia estat pagat. Això era la pura veritat.

I el problema va quedar resolt per molts anys. Tret el dubte, treta la qüestió. I allà es va veure qui era la Pona. La casa es va refer amb una facina de cremar vi que es va posar amb diners manllevats a

can Sellés. La mateixa Pona havia negociat i havia garantit el préstec. I allà hauríeu vist la Pona, després de feta la feina de casa, amb una criatura sota l'aixella esquerra, abocar estelles a la fogaina amb la mà dreta i obrint i tancant aixetes i vigilant sempre amatent el raquet d'un quart de ploma d'esperit de vi que anava omplint la pipa.

I mentrestant s'anaven apedaçant els llençols vells, i el dia que anaven a la bugada es posaven al llit uns llençols substituïts fets de roba de sac. Aviat foren passats set anys. Certament que foren set anys de guerra, la primera de les guerres carlines; per això la màquina treballava de fort i de ferm perquè el negoci del vi estava aturat i tot anava per a cremar. De surts, rai, no en varen faltar; la Pona, però, sempre estava en el seu lloc. Si venien els carlins, els posava a rotllo, amenaçant-los amb l'amistat que ella tenia amb el cabdill Castells, justicier i enemic d'expoliacions; i si passaven els liberals ella es sabia de cor el nom de tots els generals de Donya Isabel i fins el del capità general de Barcelona que mudaven cada dos per tres. No que fossin tot amenaces, que no faltaven tampoc begudes, pocs o molts queviures i fins i tot la contribució d'algun dineret, tot donat amb bona cara i amb serena dignitat. El sogre i l'oncle s'ho havien dit més de deu vegades: "Aquesta Pona se les pensa totes i ens fa pujar la casa i arribar a tot arreu."

Deia, doncs, que aviat foren passats set anys. I ella mateixa no es sabia avenir de la transformació de la casa. S'havien comprat llits nous. No solament varen ésser remuntades les caixes, sinó que es varen fer dos armaris nous i dues calaixeres. Tot això era ple de roba blanca i revinguda. S'havien fet cups i un tros de celler nou de vint bótes de cabuda. S'havia comprat tota la peça de terra dita "el Prat" que algun dia es podria regar amb l'aigua de la riera. El carret estava a punt d'ésser substituït per una tartana, i a la missa matinal o a la missa major mai no havien estat vistos els homes de can Feliu tan currutacos, i la canalleta que anava pujant tan endreçats i grassonets.

Sigui dit de pas que la Pona mai no va deixar el seu lloc de pagesa arreglada, mai no va deixar de tractar amb mossos, minyones i altres pageses de menys fortuna, mai no va deixar la seva caputxa o el seu mocador de pita, i sempre va ésser la dona de consell a la qual acudien les dones velles i joves i del poble per a posar pau a llurs cases i fins en dues ocasions diverses l'alcalde del poble, fent com qui entra a can Feliu de pas, va sol·licitar l'opinió de la senyora Pona en coses públiques.

No es va poder treure de sobre de cap manera aquest apellatiu: "la senyora Pona". No li plaïa que la tinguessin per senyora, però el poble és el poble i no hi hagué manera d'evitar que li afegís al seu nom aquest títol de noblesa i distinció.

Ço que ens diu i ço que ens podia dir l'autor d'«El Colectivismo»

III

“Els espectacles de llàstima van ésser els inspiradors d'aquesta obreta: ells són la matèria experimental d'on neixen les teories” (1). Però com més un hom repassa les seves nodrides pàgines, com més un hom en subratlla i analitza moltíssims punts, més es demana un hom: per què ha escrit Mossèn Angel Carbonell aquest llibre? Quin és, a fi de comptes, el valor pràctic d'*El colectivismo y la ortodoxia catòlica*? Cert que l'espectacle de la misèria ha mogut el seu autor, al qual indigna el “contrast odiós de la misèria de les classes baixes amb la superabundància dels favorescuts de la riquesa; contrast que constitueix el major padró d'ignomínia per a la societat” (2). Aquesta nobilíssima compassió pels sofriments humans ve de l'entranya mateixa de l'Evangeli, però cal anar amb compte amb les especulacions intel·lectuals que es facin sobre la misèria: poden conduir a conclusions radicalment distintes. Les desgràcies del segle de Lluís XIV formaren un Sant Vicents de Paül; la indigència dels obrers de Manchester, al segon terç de la centúria passada, inspiraren un Carles Marx. I entre Sant Vicents de Paül i Carles Marx hi ha un abisme. Dos homes estigueren en contacte amb els pobres de França a mitjans del segle XIX: l'un és Frederic Ozanam; l'altre, Pere-Josep Proudhon, i ja direu qui ha fet més per als pobres. L'esperit cristià és distint de l'esperit socialista. Aquell viu de realitats perquè Crist és real i l'Església és la institució més realista que existeix. Davant dels malastres socials, els sants executen obres reals, els reformadors cristians planegen reformes viables i pràctiques; són el somiadors els qui escriuen les utopies. El realista i l'utopista són dos tipus oposats. L'utopista és l'especulador mental; el cristià és l'home pràctic, i davant de les desgràcies i llàstimes que ens envolten es dibuixen diverses accions de caràcter pràctic: la del sant, que es llença a curar els mals perquè són mals, sense cavilacions ni fantasies sobre ordinacions imaginàries de la societat humana, que al sant no li diuen res perquè ell solament creu, pensa i espera en la Ciutat de Déu; la del reformador que promou, sense discutir els fonaments socials, les mesures legals necessàries per a la defensa dels febles; la de l'home d'acció que inicia i coopera en obres de socors i caritat social; la del qui desprovist de les facultats d'acció, crida almenys i assenyala el mal i el perill allà on és, i atreu vers la necessitat l'atenció dels altres que han de guarir-lo. Al costat d'aquestes eficiències, la utopia (utopia és, per exemple, la pintura de la societat collectivista, purament imaginària fins ara, o amb ben poc encoratjadores realitzacions històriques) revesteix el caràcter d'un producte literari. El qui l'escriu demostra tenir uns lleures que a l'home pràctic li manquen: el temps de donar voltes mentalment a idees difícils de sostenir-se, fàcils en canvi a la discussió i la controvèrsia, interposant entre el mal social i el seu remei el temerari plantejament de pro-

blemes espinosos i sovint inútils, la discussió contraproduent i perillosa dels fonaments mateixos de l'ordre social.

“La història, encara no escrita, de la misèria en les classes baixes...”. Aquest començament de frase que obre un dels capítols, suggereix la demanda: per què, doncs, no l'escriu l'autor, aquesta història? Cal advertir que en les 380 pàgines del llibre es fa al·lusió en moltes ocasions a la seva base experimental, però en realitat no s'hi descriu ni un sol cas concret ni una sola escena viscuda. Per què, doncs, no ens aportava Mossèn Angel el seu formidable bagatge documental? No sé concebir per quina causa els quadros de misèria que ell ha contemplat de tant a la vora, els sofriments materials i morals en mig dels quals ell ha viscut, en barris obrers o en barris baixos, no han estat per a ell prou forts perquè llur visió fotogràfica, llur testimoni patètic, de realitat vibrant, li fes omplir d'aquestes visions aquelles pàgines, sense embrancar-se en cavilacions sociològiques. Per què no ens reproduïa, amb tota la seva brutalitat, la misèria observada? Certament, que cap sermó és tan eloqüent i mou tant els cors com el qui descriu amb veu sincera i commoguda les necessitats que urgeixen, les xacres que clamen un premiós remei. Al peu de cada testimoni, al costat de cada fet viu, podia consignar la seva causa i assenyalar el vici, el defecte o l'omissió culpable; que certament no cal pas enfil·lar-se a qüestions constitucionals ni a debats de teologia moral com la de l'interès, quan es tracta d'esbrinar les causes de la penúria i aflicció de molts: ben clares i evidents són, i ben senzilles.

Podia pintar-nos la llar tristíssima de l'obrer sense feina, endeutat, els fills malalts, recurrent inútilment despatxos i fàbriques, i al costat reclamar amb energia pel déficit d'un esperit corporatiu entre els patrons que fes considerar un pròxim, un home de l'ofici, l'infeliç peó que una reducció de treball planta al carrer. O bé, cas que amb freqüència es dona, cridar tan fort com calgui contra la disbauxa dels amos quan, l'haver dissipat en imbècil follia les reserves en temps pròsper, és causa de crisi fatal en l'època adversa, i la imprevisió i les orgies són les que donen el comiat a centenars d'obriers, quan es desploma l'empresa el gerent de la qual malversà en dones i en joc cabals i clarividència. De tot això podia ell portar-nos documents corprenedors i autèntics. I la llar fosca i tísica de la vídua que menja a penes, ella i criatures, del seu treball al seu propi domicili, en favor de la qual no hi ha hagut medi encara d'interessar els seus propis patrons. I al costat la caverna on va a raure la minyona prostituïda per l'abús, si molt convé, d'un poderós impune, que ha llençat al femer tota una nissaga de dolor i vergonya. I la tragèdia de la família immigrada, a la qual expulsa la fam de la seva pàtria, fam de la qual n'és tal volta responsable l'oci aristocràtic dels senyors als quals repugna la gestió productora de riquesa i serveixen per l'esplai immensurables parcs de cacera. Ell, que ha vist tot això, per què no ens ho

porta? Millor que les utopies, que exciten el cervell, excita la caritat activa el reportatge cru dels grans dolors vivents.

Seguint la pauta d'escriptors subversius, sovint relisquen al nostre amic reticències contra l'*ordre actual*, insinuant que els qui no volen el sistema col·lectivista és que defensen el vigent estat de coses amb tots els seus desordres i injustícies, involucrant amb un mètode torçat, del qual hi ha en el Manifest Comunista de Marx i Engels vituperables precedents, en una síntesi abusiva l'*ordre i el desordre* actuals. Als enemics de la civilització cristiana els hi convé englobar en una mateixa fórmula la nomenclatura d'una institució i la sentència del seu fracàs. *El salari és una expoliació; la propietat és un robatori*. Enunciat així, tot aquell que no abomina del salari, sembla que defensí l'expoliació; el qui proclama de dret natural la propietat privada apareix com a *conservador* de les opressions comeses per propietaris. Aquest sofisme funest és un dels perills de l'utopisme. No diré que el nostre amic arribi a aquelles fórmules brutals, però tanmateix s'hi decanta un xic massa.

L'ajustar rigorosament a l'experiència la investigació de les causes dels mals socials, és l'única garantia a la vegada de certitud en el judici d'aquestes causes i d'eficàcia en apuntar les solucions. És l'única manera de donar un valor pràctic al testimoni de la misèria. L'examen dels seus casos vius certament que ni ens aconduirà a l'utopisme ni reforçarà aquell *conservadorisme* despectiu en el sentit que el nostre autor massa vegades empra. Les seves causes no afecten l'ordre social vigent, sinó, almenys en una meitat, a les violacions contínues, incessants, empedernides, d'aquest ordre. Ell mateix, no pot menys de referir-se, amb insistència, imposada per la força de la veritat, a l'*egoisme* com a causa fatal dels desordres. Cada vegada que pronuncia aquest exacte judici tira a terra la seva pròpia construcció ideològica; l'egoisme i la virtut que ha de curar-lo no són termes del domini econòmic, sinó del domini de la moral. Ell mateix reconeix (pp. 191 a 193) que el col·lectivisme no és un remei absolut contra l'egoisme. Aquesta reflexió tan certa li hauria d'haver aconsellat mitjans més pràctics per a combatre l'egoisme, que no pas referir-ho tot a la llunyana, hipotètica, difícil, anti-tradicional i en fi de comptes revolucionària abolició de la propietat privada dels béns productius.

Tradueixi egoisme per cobejança de guanys sense fre ni consciència, i veurà clar un camí amplíssim en el qual treballarà sense desperdiciar ni un pensament, ni un àtom d'energia, i sense posar en discussió l'ordre actual, car lluitarà per l'ordre vertader contra els desordres. Comenci per reduir els atacs al capitalisme en bloc, front que de tan vast desorienta i confon el paladí (3), car fins la definició mateixa de capitalisme és equívoca i vaga, i ceneixi's a exigir responsabilitats a una part concreta del capitalisme: la que s'esmerça en treure ganàncies del mal. De seguida veurà un costat pràctic per on colpir eficaçment la tirania, per on defensar cavallerescament, cristianament, les nombrosíssimes víctimes de la misèria. Si Mossèn Angel se l'hagués emprès de debò la història de la misèria de les classes baixes, hauria trobat en una proporció enorme sens dubte, darrera de moltíssims casos, un guany il·lícit, un abus de riquesa, un negoci servidor del mal o un bene-

fici econòmic que no ha retrocedit davant del mal ús, quan no és concretament la indústria del mal, el foment directe del mal, ço que hom explota. Quanta n'hi ha d'aquesta indústria del mal, al món, i que poc la molesten els sociòlegs! S'entretenen sovint alambicant la llicitud històrica i actual de l'interès, els seus "títols extrínsecs" i "intrínsecs", quan tenen al davant formidable, destructora, la usura més terrible en la forma de diners esmerçats en quantitats fabuloses per al foment dels vici, l'explotació de les passions, l'afalac lucratiu de les febleses de la natura humana. Els guanys immorals del lloguer d'habitacions insanes i esquifides, d'arrendar al vici l'espai necessari per a la seva existència comercial, el comerciar de cent mil maneres amb objectes i matèries de pecat, el dedicar cabals i energies no al treball propi o aliè, sinó al joc, àdhuc el joc de Borsa, perquè el diner no és per a jugar, el negoci aplicat a les corrupcions del refinament sumptuari, el treure diners de la propaganda i explotació del mal, en premsa, espectacles i llocs de disbauxa. Aquestes i cent causes més no depenen de la *constitució* social, sinó de la violació consentida de l'ordre cristià. I bé, la condemna de tot això, la lluita contra tot això, contra aquestes causes certes i positives de devastació humana, dolor i misèria, no poden donar ni un instant de lleure a l'enteniment per a escogitar si la propietat dels béns de producció haurien de passar a la col·lectivitat. I, a més, la mateixa experiència ens ensenya que és sovint aquesta mateixa col·lectivitat, en la persona dels seus agents i funcionaris, la més culpable còmplice, cobertora i estimulante de totes les roïndats privades.

El camp d'aquesta acció pràctica és immens, i si una vida i moltes vides s'esgotarien en treballar-hi, no hem de pretendre catalogar-lo en un sol article. Un exemple tan sols, vivíssim i colpidor, posem damunt la taula. Sorgeix i es destaca com una mole immensa sobre la turbamulta, no pas beneïda per Déu, dels capitalistes que treuen renda de teatres, music-halls, dancings i altres llocs de destrucció social, propaganda o comerç de mals costums i de ruïnes morals i físiques, perdició d'individus i de famílies, la piràmide del Capitalisme del Cinematògraf, el negoci avui dia, un dels primers, sinó el primer del món. Les finances del cinema, que valen mils de milions or, són el negoci criminal de la banca nordamericana que cotitza beneficis sens fre per a explotar l'avidesa sensual i el deliri de plaer, mitjançant la indústria del film. El cinema és una empresa capitalista colossal de devastació humana, a base d'exhibició i estímul lúbric, suggestió imaginativa, pedagogia del crim i el robatori, i propaganda del divorci i la unió lliure. I essent axiomàtic que tota causa de vici és causa de desgràcia i finalment de misèria, ja es veu el resultat d'industrialitzar en tan formidable manera les naturals inclinacions de les multituds.

I de què ens serviria, jo demano, si es suprimís el dret de propietat privada, abolir el poder del capitalisme de Wall Street, el que controla les finances del cinema, si tenim l'exemple del cinema socialitzat, a la Rússia dels Soviets, on és l'Estat mateix qui s'encarrega, amb exclusió de cap particular, de la tasca de destruir la moral del seu poble per mitjà del film oficial, ateu, materialista i revolucionari?

Però vet aquí que mossèn Angel Carbonell, en lloc d'objectivar, especula, i en compte d'apuntar dret a

causes certes, visibles, immediates i urgents de misèria social, dispersa i malogra la seva reacció sentimental en una dissertació acadèmica, projectada en la regió impalpable on els núvols dibuixen els fonedissos contorns d'inabastables ciutats d'utopia. Però aquest dibuix de la Ciutat socialitzada representa no res menys que la desaparició de la Ciutat on vivim, els fonaments de la qual són bons, essent els habitants amb llurs follies i indisciplines els que fan i donen mala vida. Vet aquí, demés, que l'amenaça que la posició de l'autor conté contra la civilització nostra, compromet a la vegada el dolent i el bo d'aquesta, i l'actitud defensiva que forçosament ha de provocar és parella al surt d'aquell cap de casa que es troba guarint un seu fill malalt, i ha de córrer a l'incendi, perquè li han posat foc a casa. És la tasca a la qual ja fa una centúria ens ve obligant el Socialisme, que ha substret al socors dels necessitats, temps, acció i coratge emprats per la feina urgent de salvar fonaments, teulades i principis.

I vet aquí que ens col·loca en la situació difícil, però estrictament necessària, d'haver de combatre el col·lectivisme a un metre de distància, per tal de barrar el pas a la tendència que el seu llibre enclou, molt més de témer per venir d'un autor de tant prestigi personal. Hem de treure'ns de la vora aquesta crítica depressiva de la família (pp. 119, 120, etc.), que és desconeguda com a entitat educadora de l'home (pp. 90, 91, 97) i aquesta exaltació desenfrenada de l'Estat que arriba a un veritable absolutisme, pel qual es reclamen a cada pas el domini eminent, que és de dret natural (102) i *no ho és la propietat privada ni l'herència*, i es recorden en favor de l'Estat el dret de prescripció i les lleis irritants (pp. 109, 113, etc.), insinuant com a facultat seva l'invalidar tot contracte de salari (p. 114) i proclamant *el seu dret eminent sobre el salari* (108) fins a *apropiar-se'n part per a bé dels obrers, sense restitució estricta ni equitat matemàtica*, orientacions gravíssimes que demanen urgent aclariment; la teoria del salari-anticip que partint de la coneguda teoria marxista de la plus vàlua acaba amb l'obligació de cedir l'obrer a la collectivitat tant o més del que li pren avui el patró (p. 105) perquè aquella célebre fórmula del respecte exclusiu als béns de consum, no significa altra cosa sinó el cedir el treballador a l'Estat el fruit del seu treball; l'abolició de l'herència, la qual *no és plenament de dret natural* (pp. 121, 125, 134, etc.), el dret de l'Estat a expropriar àdhuc *sense indemnització* (p. 102), en casos de necessitat pública, essent l'Estat l'únic jutge (p. 113), la contraposició de l'esperit cristià i l'esperit de família (p. 178, etc.), així com l'oposició entre propietat privada i pobresa cristiana (180, 185), no veient que és aquesta no una condemna sinó una superació d'aquella, el predicar la pobresa col·lectiva i obligatòria com una realització pràctica i general de la perfecció evangèlica, el confondre el collectivisme legal amb la comunitat lliure dels primers cristians i amb la pobresa lliurement acceptada de les ordres monàstiques; en un mot el xifrar el benestar humà en el somni d'un *collectivisme cristià* que és una antinomia, tan absurd i tan anticristià com ho seria el predicar la castedat (celibat) universal i obligatòria, per a perfeccionar la humanitat. Totes aquestes i altres doctrines i tendències per l'estil, que ens afecten almenys com a pares de família cristians i com a obrers cristians, faran que deixem també el nostre malalt, els problemes socials urgents i greus que està-

vem estudiant, un d'ells el del cinema, i correm a defensar, i contra un amic! la teulada i les parets i els fonaments de casa nostra.

A aquesta defensa dedicarem, si Déu vol, després de la treva de Nadal, una sèrie d'articles (4).

R. RUCABADO

- (1) *El Colectivismo y la Ortodoxia*, p. 53.
- (2) P. 52.
- (3) Testimoni, l'enfadosa, anacrònica i malaguanyada discussió sobre la moralitat de l'interès.
- (4) A remarcar el documentat estudi que va apareixent a *Vida Banyolina*, de Banyoles, sota la signatura O. Marcino, analitzant el llibre de Mn. Carbónell en el mateix sentit que nosaltres. (Núms. 11 i 25 novembre, i 8 desembre.)

Una novel·la d'En Sagarra

En Sagarra ha publicat una novel·la sota el títol *All i salobre*. No és gaire poètic ni gaire suggestiu aquest títol, però difícilment n'hauria trobat un altre de més escaient. L'all, comparat amb les immundícies que conté l'obra, té una flaire exquisida. La crítica, que es mostra tan severa amb els escriptors del camp catòlic, segurament es mostrarà indulgent en fer la recensió d'aquesta novel·la que no té precedents en la literatura catalana.

En Sagarra ha tornat a submergir-se dins el llot infecte de la grolleria. En la seva darrera obra dona la sensació que està completament desequilibrat. Un escriptor normal no envileix la seva ploma escrivint obres tan llores.

Hi ha escriptors que s'extravien i escriuen obres plenes d'errors, però ho fan amb dignitat literària. A aquests escriptors els podeu combatre amb respecte. En Sagarra ha davallat tant, que fins us fa repugnància parlar de la seva obra.

Per respecte als nostres lectors i per respecte a nosaltres mateixos, no podem reproduir, per a justificar els nostres blames, algunes de les grolleries que conté la dita novel·la. Si ho poguéssim fer, veurien els nostres lectors que la judiquem amb massa benvolença. Un dels capítols, una mica espurgat, d'aquesta novel·la, que es refereix a Girona, és el que va promoure tantes protestes quan es va publicar a *L'Opinió*.

Amb aquesta obra En Sagarra ha fet un flac servei a la literatura catalana. Mai ningú no s'havia atrevit a escriure una novel·la tan immunda. En Sagarra somriu quan algú li fa veure que la seva obra és obscena. Si no hagués perdut el seny, acotaria el cap avergonyit.

Per Sant Ramon de Penyafort

Donatius rebuts:

De J. R. . . . . 5 ptes.

De J. J. C. . . . . I "

Mercès i Sant Ramon els pagui la caritat.

PER LA FESTA

Novament instem i recordem als amics i devots la necessitat d'aportar algun modest òbol per a la pròxima celebració dels actes de la festa de Sant Ramon de Penyafort (23 de gener).

El XXV Aniversari del «Motu Proprio»

La música sagrada

i III

Com hem dit en els articles anteriors, tenim un tresor de música religiosa. Per què, doncs, hem de donar belligerència a la música profana que no diu res a l'esperit? Caldria foragitar dels temples la música que no és profundament religiosa.

No totes les parròquies disposen d'elements necessaris per a honrar degudament els compositors de gran volada. Aquestes àguiles de la música necessiten cors ben disciplinats i directors competents que capeixin el mèrit de llurs obres. Però és que no tenim també composicions planes que poden cantar-les els fidels sense necessitat de posseir una gran cultura musical?

Feu cantar el poble i veureu com sense cap mica de dificultat canta correctament els cants religiosos que li feu aprendre. La música commou el cor dels homes. On és l'home que no porta a dintre una cançó? El cant floreix espontàniament en els nostres llavis, però únicament els homes senzills saben escriure una cançó.

El poble estima els cants senzills. No és la tècnica musical la que commou el nostre cor, sinó el contingut espiritual dels cants religiosos. Un cant fred no aconseguirà mai fer vibrar la nostra ànima.

No comprenem com encara canten en determinades solemnitats, els tenorets amb veu afemellada. No trobeu extraordinàriament ridícul que un home imiti, a la casa de Déu, la veu estrident de la dona? No hem pogut mai romandre amb l'ànima asserenada dins la penombra d'un temple, quan un d'aquests tenors ha cantat d'una manera tan poc escaient. Per què aquests tenorets han d'extrafer la veu de la dona, havent-hi infants que canten meravellosament? La veu dels infants és la més bella de totes les veus i es fusiona admirablement amb la de l'home.

Si no us plauen les melodies gregorianes, que fan olor d'encens i flairen a mel, canteu les obres dels mestres de la polifonia; però arreconeu d'una vegada tots els cants que recorden les òperes estantisses d'escola italiana. Ens referim, naturalment, a l'escola del segle XIX. Fem aquesta observació perquè seria injust bescantar un poble que ha donat al món músics de gran volada.

Ens planyem que els fidels no assisteixin als Oficis. Com volem que tinguin interès a assistir-hi si cada dia anem empobrint més la litúrgia? No us heu fixat com el poble es commou profundament quan les cerimònies religioses revesteixen gran solemnitat?

Naturalment que una parròquia no pot celebrar els actes religiosos amb la magnificència que es celebren, per exemple, a la Basílica de Montserrat. Però podrien celebrar-se amb una mica més de respecte a la litúrgia.

Com es canta avui en algunes parròquies? Molt malament. Existeixen, sortosament, excepcions; però en la gran majoria es canta sense cap mica de gust. És la rutina la que s'imposa.

En algunes parròquies rurals es canten compo-

sicions dolentíssimes, perquè fa cinquanta o seixanta anys que es varen cantar per primera vegada. No seria preferible dir al poble que s'han d'arreconar perquè són dolentes i suplir-les per altres que siguin profundament religioses? No invoqueu la tradició per a defensar la música carinclona.

Hem sentit cantar algunes composicions en certs convents de monges, que no són únicament dolentes sinó també cursis. Com és possible que encara es cantin aquestes composicions? No fa molt de temps que en les capelles d'alguns convents, la nit de Nadal es cantaven unes cançons amb acompanyament de panderetes, que feien riure. En aquestes cançons idíl·liques i sentimentals hom imitava el plor de l'Infant Jesús, tremolant de fred dins la penombra de l'establia humil. Amb aquestes cursileries és impossible commoure l'ànima dels fidels.

El misticisme ha d'ésser sa, com el de Bach. Aquest gran compositor escrivia els cants religiosos amb l'ànima ben asserenada. No s'han d'escriure amb sospirs i llagrimetes sentimentals, sinó amb el cor ben roent i l'esperit amarat de llum.

Hi ha gent que creu que l'oració no és eficaç si hom no la diu en un to declamatori. Pregueu humilment i sereu escoltats.

En fer totes aquelles coses que tendeixen a donar culte a Déu, hauríem de posar-hi els cinc sentits. A la casa de Déu tot hauria d'ésser perfecte. No planyem els sacrificis per aconseguir que les cerimònies religioses es celebrin d'acord amb la litúrgia.

Nosaltres, moltes de vegades, som responsables de la desviació de la pietat que s'observa en alguns fidels.

Si visiteu determinats temples veureu brillar en alguns altars gran nombre de ciris, i, en canvi, l'altar del Santíssim Sagrament és ple de tenebres.

Els altars que tenen caixetes productives són molt lluminosos. Si donem més importància a un sant, que al capdavant és un mortal com nosaltres, que a Jesús Sagramentat, què té d'estrany que la majoria dels fidels acudin als altars més resplendents i teatrals i s'allunyin del Sagrari? En quasi totes les capelles del Santíssim no hi ha més claror que la que produeix la petita flama de la llàntia. En canvi en altres altars veiem un gran flamareig de ciris i pomells de flors.

Restaurem la litúrgia i dignifiquem totes les coses destinades al culte.

A Déu li hem d'ofrenar les coses més belles i exquisides del món.

Em doldria que la meua sinceritat i el meu bon desig de dirulgar la bona música ferís la susceptibilitat d'aquells que poden foragitar del temple la música teatral i profana.

No és el meu intent alligonar ningú. No he fet res més que defensar les orientacions de Roma. El Sant Pare vol que el poble canti a la casa de Déu i desitja que siguin bandejades les composicions buides i enlluernadores. Hem d'escoltar la veu del Papa, que és la veu de Déu. Que els nostres cants ressonin sota les voltes dels temples. Cantem lloances al Senyor, i la nostra ànima esdevindrà refulgent com un cel asserenat.

J. CIVERA I SORMANI

El Sant Evangeli

Molt corprenedor és Jesús en apropiar-se a Natza-ret, el seu poble, aquella dita d'Isaïas el profeta: *...evangelizare pauperibus missit me...* per tal de donar la característica de la seva missió evangelitzadora. Venia a evangelitzar el pobrissó, el que necessita el peixin en la boca, el desganat, el nadó, el vexat, el malaltís, l'errívol, el pròdig, el caduc, l'orb, el sord i tants d'altres miseriosos.

L'Evangeli no és sols els quatre sants evangelis de Mateu, Marc, Lluc i Joan. Es també evangeli-sitat de fer que arribi als atrafegats per les coses la resta del Novell Testament i fins l'Antic.

Tot ensenyament que s'hi troba ha d'ésser posat a l'abast de tothom, dels pobrissons de fortuna i dels pobrissons en l'esperit, més de misericordiejar moltes vegades que el mateix miserios.

L'obra del Crist, l'evangelització dels pobles subsisteix encara com necessitat i com missió.

L'apostolat, la missió no és pas sols del primer segle de l'Església. Serà ell perennal com l'Església mateixa per la missió que prové de Jesús: Aneu, prediqueu l'Evangeli a tothom creat..., i per la necessitat de fer que arribi als atrafegats per les coses mundanals el verb diví, únic que salva.

L'obra del Sant Evangeli

Aquest és l'intent primicer d'aquesta obra per la qual treballem. Acceptar l'evangelització dels pobrissons del poble cristià tot, dintre l'àmbit de les possibilitats nostres.

No sigui pas obstacle ni pels evangelitzadors i apòstols, ni pels neòfits en la lliçó sagrada el pujat preu del llibre, ni la colossal grandària, que ret dificultós l'ús, puix resulta un problema de transport, principalment per als catequitzadors.

Els nostres capellans i fins el seglar catequista, ell podrà dur de veritat en les seves butxaques o en el seu maletí de viatge tota la Bíblia al seu temps, principalment en una de les seves característiques que li permetran tothora fer-ne un ús intensiu i extensiu.

La nostra Bíblia

Una Bíblia amb les característiques totals de la nostra no es troba encara fins avui en el mercat mundial, amb tot i haver-hi tan complex i extens assortiment. No temem l'ésser desmentits.

Aquesta és la nostra:

Una edició verament de butxaca, text llatí i català o bé llatí sol o català sol, cosa que representa tres edicions alhora per tal de subvenir a les diverses necessitats.

Traduccions i de butxaca bé se'n troben en el mercat, no pas cap de catòlica i en català avui per avui. De la Vulgata llatina ha estat transfosa al català i duu les notes adients, triades en orde a la catequització, a l'apostolat.

La nostra Bíblia vol ésser una Bíblia Pastoral, una

Bíblia per a la predicació, per a l'exhortament, per al consell, que amb una rapidesa i simplicitat gran ens doni molt més material que les edicions *in folio*.

No us en meravelleu. Tal ideal assoleix aquesta Bíblia nostra, en son reduït format i cost.

Li ve principalment de la seva edició llatina.

En voler posar simètricament ratlla per ratlla llatí i català, com el català porta les seves notes als baixos de les planes, corresponia per al llatí un espai blanc, que s'ha vingut a aprofitar de manera ben encertada.

S'hi ha inclòs el que podem anomenar llocs paral·lels bíblics. La Bíblia per la Bíblia. La Sagrada Escriptura és tota ella un llibre amb tot i la seva complexitat. En molts punts no trobarem millor exposició o interpretació que la que donen els llocs paral·lels. Podem dir que tot i ésser tan reduïda en ve a portar el doble d'edicions no pas de butxaca com la de Grammatica.

Per tal la nostra edició no necessita del tot índexs analítics car fins a cert punt vénen substituïts per aquest lligam de les cites.

Estem, per tant, en la plena seguretat que tot predicador, al·liconador o catequista no sabrà prescindir d'un material tan utilitzable com ho és aquesta edició.

Els defectes que pugui tenir com a obra humanal no arribaran pas a fer-la menys útil, ni a enlletgir-la als ulls aciençats del nostre poble.

JOSEP CASANELLAS, Prev.

Ha mort un home bo

Don Santiago López

Sens dubte ha anat a descansar al Cel aquest home de Déu que era D. Santiago López del Piélagu i Díaz de Quijano, Marquès de Casa Quijano, que fou enterrat el dimarts últim. La gentada de totes les classes socials que acompanyà el cadàver, demostrà bé les profundes i generals simpaties que gaudia. I a fe que les mereixia del tot per la seva religiositat, la seva caritat inestroncable i el seu amor als pobres i als obrers.

Era el que se'n diu un home exemplar, per l'estil del Marquès de Comillas, del qual era pròxim parent i obligat cooperador en totes les seves obres catòlico-socials.

Per aquestes causes l'esmentem particularment aquí.

Quan s'escrigui la història d'aquest grandios moviment social-religiós contemporani, el nom de don Santiago López anirà al costat dels principals capdavanters.

Fou un dels més fecunds i fervorosos ajudants de l'inoblidable P. Palau en totes les seves empreses.

I entre la infinitat de càrrecs que exercí el Sr. López, cap li plagué tant com el de President del Patronat Obrer de Sant Josep. R. I. P. A.

L'Evolucionisme

VII

La influència de l'ambient; les causes físiques

(Continuació)

La calor, tant o més que damunt dels vegetals, exerceix una influència remarcable damunt dels animals. Sota la seva pressió, ja insinuàvem en l'article anterior, com la pell del Renard, de bruna i bronzejada es torna blanca. Certs lepòrids prenen tots els matisos, des del blau clar al ros intens. La incubació dels ous es retarda o avança en l'eclosió. Altres espècies traslladades d'un clima xardorós a un de temperat o bé fred, suspenen llur creixença i àdhuc degeneren en forma nana i fins i tot s'inutilitzen per a la fecundació, o per l'acoblament sexual. Moltes altres encara que igualment retarden el seu desenvolupament o bé l'avancen, sota una intensitat de temperatura, o bé una altra, adopten una forma grassa i abultada, o bé secardina i esprimatxada.

Tots aquests fenòmens observats en diversos organismes, fins ací resulten perfectament correlatius amb els que examinàvem en els vegetals. I les raons que empràvem per a explicar-los, sense necessitat de recórrer i admetre les teories transformistes, podríem aplicar-les als dels organismes animals. Però s'esdevé que en l'ordre d'aquests trobem nous fenòmens més vistents i parençosos, i ens ha semblat que mereixen un article a part. D'entre ells el més important és el del diformisme, o sigui el de la duplicitat de formes, que adopten algunes espècies, segons la intensitat de la calor que els influeix, o els subjecten les contingències de les estacions.

El cas més cèlebre és el d'una papallona, pertanyent al gènere *Varessa*, puix se'ns mostra sota tres formes, dues de les quals són força diferents, i l'altra, un terme mig. Amb la particularitat que les erugues són iguals en totes tres. La *Varessa Levanna*, apareix d'abril a maig. Té la part inferior de les ales tacada de negre, damunt un fons bru brillant. Pon en les fulles de l'ortiga, i les seves erugues es transformen durant juliol i agost, en una nova forma de papallona, més grossa, d'ales intensament negres, ribetejades de blanc amb la part de sota ratllada també de blanc. Aquesta segona varietat és coneguda en Història Natural amb el nom de *Varessa Prorsa*. Si s'esdevé que els ous posats per la primitiva *Varessa Levanna*, es retarden a causa de la temperatura, la papallona que en surt té les ales colorades d'un matis indefinit, però que participa dels de les altres dues. Aquesta tercera varietat hom l'anomena *Varessa Porina*.

Constitueix una veritat perfectament demostrada el que les diferències en la coloració de les ales de les papallones damunt dites són degudes a la intensitat progressiva de la calor, puix si les erugues de la varietat primitiva es fan incubar sota la mateixa temperatura que les de la mare, provocada artificialment, ambdues es tinten d'una coloració igual sense

la més lleu alteració. D'altres casos encara de diformisme podríem allegar, consignats en la Història Natural, i els quals no sols radiquen en la coloració, sinó àdhuc en la morfologia i tot, en el sentit d'allargar o abultar el cos, o bé d'enxiquir-lo o aplanar-lo. Quin sentit ha de donar-se a aquests fenòmens, i amb quines raons cal explicar-los?

Si hom intenta atribuir el diformisme al dinamisme de la selecció natural, una de les energies reguladores de la suposada llei evolutiva, aviat s'adona que si per algunes espècies rares la variació en el color podria considerar-se com un enginy de pròpia defensa contra altres espècies, per la confusió amb què les dissimula en la major part, però, de tots els altres casos és evident que no els serveix per a res, puix sols amalgama condicions o circumstàncies del tot indiferents i indeterminades. Si volem guaitar el diformisme pel punt de vista de Lamarck, apareix també tot d'antuvi que no imprimeix a l'organisme caràcters novells i distints, perfectius de les espècies i transmissibles per herència, puix aquestes recobren aviat la forma primitiva tantost són sotmeses a les mateixes condicions. Demés, per a l'eclosió o creació d'una nova espècie, no solament un sol caràcter hauria de fixar-se i trametre's per herència, sinó diversos o molts.

Això demostra que el que constitueix la característica i la idiosincràsia de la classe de papallona damunt dita i el que veritablement hereta, és la sensibilitat a reaccionar en diverses formes o de diverses maneres, segons la intensitat i natura dels elements que determinen l'ambient. Aquests i tots els altres fenòmens de diformisme semblarien demostrar probablement que la matèria del germen de les espècies que els passen és igual i la mateixa en les diverses formes, i que adopten una o bé una altra segons la intensitat dels elements excitants. Demés, la varietat de formes que poden adoptar algunes com la papallona *Varessa* resta circumscripita dintre un cicle reduït. Tots els experiments provocats artificialment damunt d'altres espècies que no es mostren nativament organitzades per al diformisme, i d'una faisó duradora, han fracassat. El més interessant ha consistit en posar ous de la *Varessa Levanna*, posats damunt de fulles d'ortiga, a temperatures fredes, i va néixer una papallona molt semblant a la *Varessa Polaris*. I ous de la *Varessa Cardui*, exposats durant seixanta hores a una temperatura de 36 graus, van donar papallones de forma molt semblant a la *Varessa* dels tròpics. I ous de la mateixa espècie sotmesos a temperatures fredes, generaren una papallona semblant a una espècie de Lapònia. Es això encara un fenomen evolucionista?

Per tal que existís aquest, caldria que el desenvolupament, en els casos damunt dits, menés una derivació indefinida, tot evolucionant cap a noves formes i estructures morfològiques. I tot el contrari d'això, les diverses modalitats derivades, tantost com es replacen en les seves condicions naturals, cuiten a adaptar la forma primària fixa, característica de

l'espècie. Demés, quan s'ha volgut forçar el procés transformista, que podríem dir, tot augmentant la intensitat dels excitants o estimulants, l'organisme ha mort. Tampoc en els descendents no resulten viables les petites modificacions aconseguides, puix després d'unes poques generacions, reproduïen amb més fidelitat els caràcters dels ancestres que no pas els dels pares. Tot plegat demostra la superficialitat i contingència de tals modificacions de les quals bé podríem dir-ne anomalies.

Per altra part constitueix un aspecte bastant diferent el que l'home provoqui unes circumstàncies artificials amb el seu enginy i el que s'esdevé en les condicions de la naturalesa. És cert que aquestes varien constantment, la qual cosa podria induir a creure que la Naturalesa sempre està propícia a influenciar i determinar modificacions i alteracions en els organismes. Però no és menys cert que les condicions no canvien sinó lleugerament. I els organismes, al contrari, nativament són quelcom de molt subsistent i estable. Una mica més, o bé una mica menys dels constitutius llurs, no és prou per a influenciar-los i determinar-los modificacions. Per això no basten certes alteracions lleus que l'ambient sofreix cada dia, sinó que calen canvis més profunds i prolongats, com les experimentacions dels biòlegs i naturalistes demostren prou. Puix, després dels canvis a fons provocats per la mà de l'home, els organismes restituits al seu ambient habitual o consentani, marquen una tendència fatal de retorn cap a llur normalitat.

Indubtablement, si en el decurs del retorn progressiu de l'individu o de l'espècie cap al seu ante-

rior estat, l'home suscita nous canvis, encara pot obtenir algunes noves modificacions damunt dels organismes, les quals sumades a les obtingudes ja anteriorment, alteren més i més l'individu o bé l'espècie. Aquests, però, en la pràctica, evadeixen aviat amb la mort la intervenció de l'home. Ço confirma que, pràcticament, l'organisme no pot subsistir sinó dintre certes condicions i que substretes aquestes, deixa de viure. I la mort es precipita quan unes alteracions es provoquen seguidament damunt d'altres i les quals no han deixat lloc ni temps a l'organisme pacient per a restituir-se a la seva normalitat vital. I com estiguin imposades per la naturalesa les condicions dintre les quals l'organisme ha de subsistir, també ho estan igualment totes les variacions possibles que pot suportar segons la seva constitució. I la llei de l'herència en els organismes més que no pas per la producció de certs caràcters adquirits sota el domini de l'home o l'acció de la Naturalesa, es manifesta en la transmissió de la tendència fatal a retornar a l'estat nadiu, puix tota variació al cap d'un temps, substreta la coacció de l'home, desapareix sense deixar-ne ni gairebé rastre tampoc.

Aquestes consideracions que podrien semblar desbaratades dintre d'una disciplina d'observació i anàlisi com és la Biologia, es troben seguidament confirmades per les experimentacions, així com pels fets observats en la mateixa Naturalesa i clarament explicats per les lleis generals d'aquesta.

ANGEL GRAU

*La setmana de Nadal, publicarem
un NÚMERO EXTRAORDINARI
consagrat exclusivament a*

L'obra de les missions

*Col·laboraran en aquest número les
ordres religioses que tenen missions
i zelosos sacerdots que dirigeixen
obres de caràcter missional.*

Artística portada a diverses tintes. Gravats interessants.

Tot el número serà publicat amb paper d'excel·lent qualitat. Es vendrà al preu de pessetes 1'50, però els subscriptors el rebran sense augment de preu.

Perquè aquest número extraordinari sigui el fermall que tanqui l'any, la setmana propinent no es publicarà el número corrent de CATALUNYA SOCIAL.

Del món del treball

Tothom sap que un dels propòsits més fermes del Govern dels Soviets, i prosseguit amb més fermesa i constància, és el de fer-se director i amo de les masses obreres arreu del món del treball, per tal de capgirar-lo i convertir-lo en peanya de la dominació universal roja...

Aquest propòsit ha fracassat totalment a la Gran Bretanya, als Estats Units i a Itàlia; ha fracassat a mitges en altres nacions com, per exemple, a França; i no ha fracassat en altres nacions, com Colòmbia, on aquests mateixos dies s'està lliurant una general batalla en el terreny obrer entre els comunistes i les classes conservadores representades pel Govern republicà, no sempre enterament, però.

El pretext de la lluita ha estat, com quasi sempre, una vaga un xic important: la de la regió bananera de Santa Marta, situada al Nord de Colòmbia.

El Govern colombià, per primera providència, ha posat en estat de guerra dita regió, però l'acció revolucionària ha repercutit en altres, de manera que en escriure aquestes ratlles els comunistes s'han apoderat d'algunes ciutats importants, com Santa Marta mateix, Ciénaga, Aracochos i Sevilla.

Es de creure que encara que triomfés a Colòmbia la revolució soviètica, fóra ben precari el seu triomf perquè ni les repúbliques veïnes permetrien que s'establitzés a Colòmbia el registre soviètic, ni els Estats Units, en últim cas, tampoc.

Però com a exemple del que avui dia pot la propaganda soviètica i les fatals conseqüències que comporta, ho és retreure aquest cas vivent i no oblidar-lo mai.

El món del treball és avui dia el camp on es lliura la gran batalla religiosa i econòmica que ha de decidir, tal volta per segles, l'esdevenidor de la humanitat.

En Granja de Torrehermosa (Extremadura) ha esdevingut un seriós conflicte entre obrers per haver-ne admès i després acomiadar-los, alguns patrons, substituint-los per altres, "esquirols". Aquests són perseguits implacablement, però es defensen.

Els obrers soviètics i els seus òrgans de premsa es burlen dels comunistes francesos perquè solament es dediquen a la comèdia electoral i no saben confeccionar el drama que és necessari per arribar a la tragèdia de la revolució social, "única realitat a la qual deuen aspirar els obrers".

I a fe que en saben de burlar-se i d'increpar als seus companys francesos els obrers russos!

El bloc sindical biscaí anti-socialista espera que el Govern farà justícia en la constitució del Comitè Paritari Metallúrgic de Biscaia. En realitat, les eleccions les guanyà el bloc sindical de les dretes.

Veurem què farà el Govern.

El terrorisme emprat com arma de lluita pels comunistes soviètics australians, ha obligat a les autoritats a pendre mides severíssimes per a contenir-los en la seva depravada campanya antiobrera.

El ministre del Treball ha disposat que les Companyies d'Assegurances d'Accidents del Treball i les Mutualitats, que prenguin a càrrec seu la indemnització, i trametin a la Direcció del Treball, el dia 31

de desembre de cada any, un estat dels obrers assegurats inscrits i dels accidents indemnitzats.

El nou comitè executiu del partit treballista anglès elegí el senyor Herbert Harrison per al càrrec de president del partit, per un any.

Després designà Miss Susan Lawrence per a vice-president, també durant un any.

Miss Lawrence és membre del Parlament per una circumscripció dels voltants de Londres.

Aquesta és la primera vegada que una dona és designada per a ocupar la vice-presidència del partit.

Es un de tants senyals del temps.

A Ciénaga (Colòmbia) una topada dels obrers comunistes amb la policia ha costat 10 morts i 24 ferits.

Es una delícia viure entre comunistes.

Els obrers sense feina han sofert a Alemanya un vint per cent d'augment.

El partit laborista dissident anglès prossegueix la seva implacable campanya contra la Conferència del Treball per la seva indiscutible esterilitat.

Les Joventuts Catòliques d'Astúries treballen de valent per a orientar i protegir els obrers miners sense treball o amb perill de perdre'l. És molt elogiada aquesta campanya dels nostres amics asturians.

Pel nou Casal de l'Obra

Hem rebut de l'Obra dels Exercicis Parroquials, la següent allocució, que reproduïm amb molt de gust:

"Germà:

Prou deus conèixer, si per altre conducte no, per l'article del nostre President Sr. Vicents Vidal inserit a *Perseverància* en el número corresponent al dia 1 del que som, l'estat en què es troba el nostre projectat trasllat a la Casa del carrer de Corts Catalanes que havia pertangut a la Serva de Déu donya Dorotea de Chopitea i havia estat santificada per les seves extraordinàries virtuts i pels seus exemples de vida, tan alts, tan singulars, que segurament l'elevaran fins els mateixos altars de Crist. És una situació difícilíssima, humanament quasi impossible. Una gran angoixa econòmica i una major angoixa espiritual, ens porten avui a adreçar-nos a tu i a tots els que com tu estimen l'Obra nostra, perquè l'han conegut i l'han seguit de prop, per tal d'obtenir, d'una banda, aquella col·laboració que tothom pot donar i que és la més eficaç, l'oració; i d'altra banda, aquella altra col·laboració econòmica que, si bé no és possible a tothom, potser t'ho és a tu particularment i concretament, i, sens dubte, a alguna de les persones de les teves amistats i relacions que tu pots aconsellar, influir i moure.

No val la pena, tanmateix, d'esgotar tots els recursos i d'esmerçar tot l'esforç quan es ventila una qüestió tan important per a una obra i una actuació com les nostres? L'exemple d'aquells germans que reuneixen el capital bàsic en adquirir les accions de l'Andònima Ars per tal d'oferir a l'Obra el Casal que li manca no tindrà seguidors? S'ens marcirà a les mans aquesta magnífica empresa, si era en nom de Déu que ens hi llençàvem, quan amb una engruna d'esforç per part de tots i amb l'ajut sobrenatural que si de-

manem no podrà mancar-nos? No volem, no podem creure-ho!

Anem de cara a un fet, l'Exposició Universal, que ens permetria de mostrar-nos al món sensiblement amb tota l'esplendidesa de què l'Obra és digna. I mostrar-se al món, equival a posar-se en circumstàncies d'influir-lo. Qui sap si l'expansió de l'Obra fronteres enllà en depèn! A més ens avindriem a perdre una relíquia com és el nou Casal potser per sempre més? Quina responsabilitat no ens pervindria, si abans no fèiem tot el que cal per evitar-ho!

En aquesta ocasió confiem amb que la bona voluntat i l'entusiasme de tots els exercitants que mai no

ens han desmentit, voldrà posar-se al costat d'aquell grup d'abnegats que, actuant al marge de l'Obra, però per ella i només per ella, es troben ara en la més dura de les lluites, en el conflicte més dolorós.

Ompliu, doncs, o trebal·leu per tal que hom ompli, l'adjunt butlletí per tot el que manca per acabar-se l'any. És un prec urgent, amb el ben entès, però, que només serà ferm el compromís en el cas que la quantitat recaptada basti per eixugar els deutes i redimir del tot el Casal. Cada un dels subscriptors podrà fer efectiu el seu import en cinc terminis trimestrals a partir d'aquest desembre.

Exercitants, per l'Obra! Per Crist!"

Oficina romànica

CONSULTES

Cons. 9. — Tanmateix *sigut* per *estat* és forma tan dolenta, que no pugui ésser mai usada en bon català? — E. F.

Resp. — En català tenim dos verbs *ésser* i *estar*, els quals la parla viva en molts indrets no els fa sinònims exactament.

A Tortosa diuen: *lo Pere és dolent; la Maria està dolenta*, això és, *malalta*. Així *dolent* amb el verb *ésser* vol dir defecte moral i amb el verb *estar* indisposició física.

A Barcelona no vol dir igual *estic al carrer de Mallorca* i *sóc a la plaça*. *Estic* vol dir tinc l'estatge. *vivo* en castellà; *sóc* vol dir actualment em trobo, *estoy* en castellà.

Passats a temps compost aquests exemples caldrà un doble participi passat diferent per conservar aquesta distinció de significats. Del verb *estar* naturalment farem *estat* i tindrem *ha estat*. Del verb *ésser* caldrà, doncs, treure'n un altre participi que no sigui *estat*, per no tenir també *ha estat* en temps compost, sense possibilitat de distinció.

1. La llengua viva en dona no un sinó dos: *sét* o *esset* i *sigut* o *segut*. De llur extensió geogràfica en el nostre domini lingüístic devem aquestes dades a les enquestes personals de Mn. Antoni Alcover.

La forma *sét* o *esset* és viva a la Costa brava, Girona, la Garrotxa, Plana de Vich, Ripollès, Pla d'Urgell i de Lleida fins a Fraga, Eivissa i Formentera. La forma *sigut* s'estén de cada dia més, per tot Catalunya, València i Balears. La variant *segut* és viva a tot el regne de València i a certes comarques de Catalunya (Rosselló, Conca del Cinca, etc.).

Amb aquestes formes vives diferents d'*estat*, és possible conservar la distinció d'*estar* i *ésser* en els temps compostos: *lo Pere ha sigut dolent; la Maria ha estat dolenta; hem estat molts anys al carrer de Mallorca; hem sét o esset a la plaça*.

2. D'altra banda la formació de *sét*, *esset* i *sigut* no té res d'anormal dintre dels patrons de formes analògiques de la conjugació catalana.

Sobre les variants d'*ésser*, *ser* i *esser* és tan natural fer *sét* i *esset*, com de dir tenim *dít*, de fer, fet, de dur, dut, de cantar, cantat, etc., amb el sol canvi de *r* a *t*. *Sét* té la *e* tancada, i això el diferencia de *set*, la *et* i el número *set*, que la tenen oberta. Gràficament cal escriure *sét*, com fem en *sóc*, *són*, *és*, formes del mateix verb *ésser*, per presentar-les als

ulls diferentment escrites de les seves homònimes.

Igualment sortint del subjuntiu *sigui* és tan natural en català fer *sigut*, com de *cregui* hem fet *cregut* i de *begui*, *begut*, i tants d'altres participis en *gut* com tenim, trets analògicament d'un subjuntiu en *gui*. *Sigut* no és, doncs, cap traducció del castellà *sido*, ni té cap altra tara d'origen ni formació. *Segut*, variant seva d'extensió més reduïda, no es confon amb el participi *segut* del verb *seure*, perquè allà on és viva no diuen *seure* sinó *assentar-se*, que fa *assentat* pel participi.

3. És cert que en català clàssic el participi normal d'*ésser* era *estat*. Però també ho és, que l'auxiliar del verb *ésser* no era *haver*, sinó *ésser*. Així deien: *lo Pere era estat dolent* i no *lo Pere havia estat dolent* en sentit moral. *Havia estat* era temps compost del verb *estar*. En absolut, doncs, també era possible en el parlar clàssic conservar la diferència de significats d'*ésser* i *estar* en els temps compostos mitjançant *era estat* pel verb *ésser* i *havia estat* pel verb *estar*: *lo Pere era estat dolent* en sentit moral; *la Maria havia estat dolenta*, en sentit físic.

Qui, doncs, rebutja les formes modernes *sigut* i *sét* per la sola raó que els clàssics no les usaven, tingui present també l'ús de l'auxiliar *ésser* per comptes d'*haver*, i digui *era estat* per comptes d'*havia sigut* o *sét*, però no *havia estat*.

Ara si la llengua viva ha trobat manera de completar el verb *ésser* amb participi propi, i no manllevat com ho és *estar*, i ha fet possible de portar les diferències de sentit entre *estar* i *ésser* a tots els temps compostos directament i no pel recurs últim del canvi d'auxiliar, avui en decadència, no hem de voler tornar a l'estat més pobre del parlar antic amb un sol participi *estar* per dos verbs ben diferents de forma i significació.

Resumint: *sigut* i *sét* o *esset* no tenen cap vici intrínsec gramatical que els faci rebutjables i omplen una llacuna en la flexió del verb *ésser*. En així podem respondre a la consulta, que *sigut* no és cap forma dolenta, si forma dolenta vol dir, com sembla natural, una forma viciosa gramaticalment, o que no porti cap avantatge sobre d'altres formes igualment bones i generalitzades. *Sigut* pot ésser forma dolenta, només en el sentit de forma no normal, és a dir, que no és la forma escollida entre les que són vives pei gramàtic fixador que té com ideal la forma única. Però aquí ja sortim del camp de la unitat ortogràfica, per on únicament val el compromís d'unes normes; i altres escriptors i filòlegs hi ha que no troben prou bones certes tendències simplificadores d'ara.

El Secretari de Redacció de l'O. R.

Calendari Bloc Català per a l'any 1929

Ha sortit el calendari de l'any 1929

Foment de Pietat Catalana posa una exquisida cura en la publicació d'aquest bloc, que ja s'ha fet popular per totes les nostres llars. Aquest medi volander d'arribar cada dia al nostre poble per a dir-li alguna cosa de profit està estructurat en aquestes pàgines tan bellament que cada full que es passa és nou atractiu pel dia venidor. És un reconfort diari per l'esperit.

PART RELIGIOSA

A més del *santoral* hi ha notícies litúrgiques i piadoses, les més avinents en les principals festivitats de Nostre Senyor, de la Mare de Déu o dels Sants. Dies de dejuni, abstinència, etc.

FOLKLORE

Les nostres tradicions populars hi són recontades amb un especial encís.

HUMORISME

Tot un aplec d'anècdotes, narracions de bon to, hi són estampats amb una gràcia i delicadesa finíssimes.

LITERATURA

Composicions d'autors catalans, antics i moderns; cançons, corrandes, tradicions i comentaris d'assumptes del moment. És un bagatge literari que personifica la nostra espiritualitat i el seny literari de casa nostra.

Compreu-lo i escampeu-lo arreu!

Preu: 50 cèntims

Calendari del Sagrat Cor de Jesús per a l'any 1929

Per una família cristiana aquest és el seu calendari. Notes de pietat, consells i advertiments per a la nostra vida religiosa.

Vulgueu que els de casa vostra rebin la tònica de cada dia amb literatura adient a les vostres creences.

Calendari cristià de Catalunya per a l'any 1929

Heus aquí un fascicle on trobareu tot el nostre santoral, estructurat amb les notes precises i més avinents per al viure quotidià.

Pels Rectors i encarregats d'esglésies és el calendari seu. Les solemnitats litúrgiques, les anotacions eclesiàstiques que el poble cristià durant l'anyada ha de percebre, els dejunis i abstinències, les devocions piadoses de l'any, etcètera. És el calendari de la trona. És el més avinent per anunciar les festes.

Preu: 50 cèntims

Tot bon cristià ha d'adquirir aquest calendari.

Damunt la vostra taula d'estudi aquesta publicació no hi ha de faltar.

La vostra vida religiosa i social és tan complexa que necessiteu un bon amic que us avisi a temps i us organitzi.

Compreu aquest calendari.

Agenda del cristià. Calendari-Dietari de butxaca.

Llibreta de notes. — Calendari de festes. — Dietari de caixa. — Devocionari pràctic de butxaca. — Cartera i targeter. — Memoràndum per direccions

Relligat en tela: 1'50 ptes.

Foment de Pietat Catalana: Duran i Bas, núm. 11.

Compra el teu calendari a temps.

Cada any s'esgoten prompte.

Féu les demandes aviat.

FETS DE LA SETMANA

Encara els articles d'En Cambó. El President del Consell de Ministres i el Ministre de Finances li han contestat llargament i meditativa, tal com es mereix un treball d'aquesta naturalesa. Primo de Rivera donà la nota política i sentimental en la seva ben estudiada resposta, i Calvo Sotelo la nota tècnica i un xic apassionada.

Una cosa de tant suprem interès cal mirar-la serenament i copsar-ne els al·lisonaments i les normes que comporta.

Nosaltres volem creure que ja en els Pressupostos llegits pel citat Ministre en l'Assemblea Nacional, la qual reprengué les sessions el dia 11, es nota quelcom de l'efecte sanitzador dels articles del senyor Cambó, els quals han de modificar sensiblement i satisfactòriament la marxa un xic esbojarrada de la Hisenda espanyola.

En Calvo Sotelo demostrarà amb això ésser home d'altura i un polític nou. Aferrissar-se amb el propi parer quan es demostra que va equivocat, o pot millorar-se, és cosa reprovable i de mal gust.

Allò de la fe en les pròpies opinions i de la constància cega en professar-les, ha passat de moda. Vivim en temps de realitats, i més tractant-se de qüestions econòmiques i financeres.

Altrament, el discurs de Calvo Sotelo en presentar els nous Pressupostos (dels quals ja en tenen nota especificada els lectors de CATALUNYA SOCIAL) a la primera sessió de l'Assemblea Nacional, pot qualificar-se de notable per la claredat amb què els exposa i la seriositat amb què els defensa. Està convençut de la seva lògica i de llur eficàcia.

Però en aquestes matèries són els fets els que donen la victòria o porten al descrèdit.

Val a dir que Calvo Sotelo ha declarat que acceptarà les modificacions que siguin raonables.

Al primer cop de vista hem trobat mi ben migrat l'augment de la devolució (no dotació) al Clergat, el qual pot dir-se que quasi bé viu de l'aire del cel.

També resulta ridícul el capítol d'Instrucció Pública.

Respecte l'extraordinari desenrotllament de les rendes de la Rifa Nacional valdria més no parlar-ne. Aquest joc públic i el de Borsa substitueixen ara l'antiga ruleta...

El Govern està preocupat per l'èxit de les dues Exposicions Universals i no pot negar-se que treballa per aconseguir-lo. Cal, però, que les afavoreixi dotant-les de facilitats efectives per a visitar-les, rebaixant tarifes, impeding encariments, higienitzant els mitjans de comunicació, etc., etc.

Viu o mort el rei d'Anglaterra, en llegir aquestes ratlles els nostres subscriptors, l'efecte polític d'aquest aconeximent de la malaltia del Rei Jordi és ja ben tangible. El sentiment monàrquic anglès, la unitat política del vastíssim imperi britànic, el respecte i la simpatia universal que avui dia gaudeix la

Gran Bretanya, resulten ben paleses i formidablement respectables. Tot plegat constitueix una força social conservadora la qual farà pensar i sentir als enemics de l'ordre social.

Tal vegada els polítics anglesos que d'uns quants anys ençà actuen no estan a l'alçada d'aquesta força. No es veu enlloc cap Pitt, cap Gladstone, cap Disraeli, cap Salisbury. L'actual política anglesa és poc seriosa. Ara es decanta a un cantó, ara a l'altre, sense reflexionar gaire, amb massa facilitat. Coqueteja massa.

La present reunió de la Lliga de les Nacions no obtindrà, per aqueixa causa, cap èxit apreciable en la qüestió de liquidar la Guerra Gran.

Tal com està de madura aquesta qüestió, una empena decisiva d'Anglaterra la resoldria, almenys en principi.

Tingui's compte de no concitar altra vegada el "furor teutònic", que ara les circumstàncies han variat molt!

Desgraciadament són moltes les causes que posen de nou en perill la pau del món. Llegeixi's atentament el discurs que acaba de pronunciar Mussolini, i miri's detingudament com treballen tots els arsenals i totes les fàbriques, burladors de la pau.

Ara mateix dues repúbliques americanes es barallen aferrissadament per trossos de terra pels quals fa anys que pledegen. Els plets de les minories mal ateses s'agreugen a França, Bèlgica, Iugoslàvia, Polònia, Lituània, etc., etc. I els Estats Units, amb el viatge del seu president electe a l'Amèrica del Sud, i amb els nous armaments per terra, mar i aires que porten a cap, prou demostren la nova orientació de la seva política exterior, cada dia més insolent i més imperialista. D'aquest viatge de Hoover a les repúbliques sudamericanes haurien de sortir-ne, a la curta o la llarga, els Estats Units d'Europa, si no s'està resignat a una *capitis diminutio* de fatals conseqüències morals i financeres. Estem ja a mig camí d'un altre imperi semblant al romà, i no certament per culpa de Mussolini.

Els bells somnis d'aquest ferm polític somnis seran, i això que ara s'ha entossudit a fer del tot feixista el regne d'Itàlia. Li vindrà per aquest cantó el càstig a la nació que desposseí el Papa del Patrimoni de Sant Pere?

Per cert que autoritzadament s'ha tornat a parlar de la vigència de la Qüestió Romana, de la virtut actual, indefectible, de les vindicacions del Papa...

El nou Panamà francès (l'afer Hanau-Bloch) ha posat de manifest per una part la corrupció moral d'un gran sector de la finança francesa, però també de la fermesa amb què França reacciona contra aquests elements malsans que tant la desacrediten. Poincaré es mostra implacable contra d'ells. Honorem-lo.

J.

Aquest número ha passat per la censura governativa

TORRENTS

Ex-professor de la Societat de Mestres Sastres
de Barcelona / Rambla de Catalunya, 12, 1.er
Telèfon 16040 — BARCELONA

Tota persona desitjosa de triomf en la vida tindrà gran mirament en la correcció perfecta del vestir. Mai obtindrà el relleu desitjat aquell que, menyspreant el bon vestir, adopti robes de fabricació dubtosa i de mitjana confecció

DROGUERIA

Treballs de laboratori per a aficionats, Perfumeria, Bron-
geria, Drogues, Pintures preparades, Esmalts, Colors,
Barniços, etc., etc. SERVEI A DOMICILI.

Carrer de Clarís, 57

Telèfon 71703

BARCELONA

Obres de R. Rucabado

Socialisme Espiritual . . Ptes. 1'00

Contra el Joc i el Pacte amb el Joc
Ptes. 3'50

El Sindicat i el Casino . . Ptes. 0'50

La defensa de la família . Ptes. 0'50

ANGOIXES SOCIALS

Ptes. 3'50

ENTORN D'EL SINDICALISME

Ptes. 4'00

Venda: Editorial Poliglota. Petritxol, núm. 8
Foment de Pietat Catalana. Duran i Bas, 11

Rambla de Catalunya, 7, pral. · Telèfon 12415
BARCELONA

SANT PANCRÀS

NOVETATS EN PANYERIA

Compri la roba del seu trajo en aquesta casa i estalviarà diners.

Es recomanen bons sastres.

Descomptes als Srs. cooperadors d'aquesta revista.

Rambla de les Flors, 6, 1.er

BARCELONA

JARABE PUIG

Exigiu l'adjunta marca registrada

XAROP PUIG

preparat per Z. Puig.—RIPOLL

Antiga i acreditada preparació per a combatre les pulmonies, bronquitis, catarros, tos i totes les afeccions de l'aparell respiratori.

Seixanta anys d'èxits continus.

De venda: en totes les farmàcies i centres d'específics.

LES GRANS INDUSTRIES

FABRICA DE XARXES
I FILS RETORTS
PER A LA PESCA

FILLS DE GABRIEL JULIÀ

Bruch, n.º 7 - Telèfon 11422
(Entre Trafalgar i Ronda)

BARCELONA

Companyia Trasatlàntica

VAPORS CORREUS ESPANYOLS

Serveis Regulars

RAPID } Espanya-Nova York
DIRECTE } 9 expedicions a l'any
RAPID: Nord d'Espanya a Cuba i Mèxic
16 expedicions a l'any
EXPRESS: Mediterrani i l'Argentina
12 expedicions a l'any
LINIA: Mediterrani, Cuba i Nova York
16 expedicions a l'any
» Mediterrani, Costa Firme i Pacífic
11 expedicions a l'any
» Mediterrani a Fernando Pó
12 expedicions a l'any
» a Filipines
3 expedicions a l'any

Servei tipus Gran Hotel. - T. S. F. - Radio-telefonía. - Orquestra. - Capella, etc., etc.

Per informes, a les Agències de la Companyia en els principals ports d'Espanya. A Barcelona oficines la Companyia: Plaça Medinaceli, 8.

Acadèmia Cots

Direcció general: Av. Portal de l'Angel, 38—BARCELONA

FUNDADA EN 1879

Telèfon 18953 A.-Apartat 782

SUCURSALS: MADRID, Av Conde Peñalver, 7; LLEYDA, Estereria, 10; MANRESA, Angel Guimerà, 32; REUS, Arrabal Robuster, 23; MATARÓ, Riera, 59; BADALONA, Carme, 52 bis.

CLASSES SELECTES separats els dos sexes per diferents pisos i escales

COMERÇ - IDIOMES

Procediments eminentment pràctics

CLASSES GENERALS, QUOTA MODICA

Constantment l'ACADEMIA COTS rep demanda d'alumnes per ocupar bones places

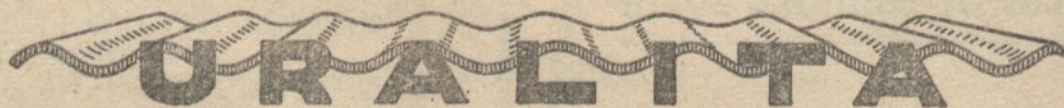
ASSIGNATURES: Teneduria.—Càlcul.—Lletra comercial.—Correspondència.—Mecanografia.—Taquigrafia.—Francès i Anglès.—Alemany.—Classificació i Arxiu.—Alts estudis comercials.—Ortografia.—Dibuix industrial.—Lingüòfons.—Màquines de calcular, etc.

CASA-CREUS

Calçat de luxe a preus limitats

Aribau, 24-Telèf. 14833

EL MILLOR MATERIAL PER A COBERTES

FRANQUEO CONCERTADO

ATENES A. G.—Protege, 18.